

Schreiner Dénes

IDŐSZAKADÉK

„oly időkben barangolunk,
amelyek nem a mi birtokunk”

(Blaise Pascal)

És fizetni ki fog? – méltatlankodik a sánta trafikosnő, miután ő köszönés nélkül kirohant a boltból. Utánabiceg, de az ajtóban megáll. Hadd menjen, úgyis hiába.

S akinek úgyis hiába, az szinte végigkommentálja az életét. Magában beszél, belül, hangtalanul, egyes szám harmadik személyben. Mintha közvetítene vagy mesélne valamit egyfolytában. Ilyenkor híres focista, kiváló tudós, zseniális művész, mikor hogy. Vagy éppen lángoló szerelmes, érző szívű apa, megértő barát. Esetleg áldozatkész segítő, segítőkész áldozat, és így tovább. Egyszóval egy hős. Bár van valódi élete, nem is unalmas talán, de mindig ott van az a másik is, az az elmesélt, melyben megtörténik az, aminek nincs neve. A névtelen történetbe lép be, a lappangóba, mely megkísérti. De ez mégsem képzeletvilág, nem is belső képek áramlása. Nincs szó kigondolt történetekről, melyek legkülönbözőbb helyszíneken, régmúlt korokban, megszűni jövőben játszódának. Talán előfordul ilyen, de ritkábban, csak mintegy kapcsolódásképpen. Mert nem a fantáziavilág izgatja, hanem az élet fantasztikus megélése, mondhatni, a világ fantáziája.

Megy az utcán, baktat valahol valamikor, s mégis, úgy képzelet, ez most valami kaland, vagy történet, mese, mítosz, miegymás. Például kedd van, csúsznak az utak, latyak és sár mindenütt, rajta farmernadrág, kockás kabát és hosszú csíkos sál, éppen száll fel a buszra. S akkor egyszer csak jön. Látja magát, amint felszáll, mert valami fontos küldetése van, gallérja felhajtva, utazik, hogy teljesítse azt. Máskor belép egy kávézóba, kávé kér, hozzá szódavizet, fáradtan lerogy a kissé billegő tonett székbe. De már más ül ott, pont úgy néz ki, mint ő, ugyanabban a ruhában, ugyanott, ugyanakkor. Olvas, leveszi a kardigánját, gondolkodik valamin, nagyszerű találmány, világra szóló felfedezés van készülóban, csak leugrott szusszanni egy kicsit. Vagy netán a postán áll sorban, csekket, számlák, pénzfelvét, ilyesmik. Másnak unalmasnak tűnhetne, neki nem az. Mert amíg várakozik, s tehetetlenül szemléli, ahogy élé furakodnak, rászólnak vagy csak megvetően végig-

mérik, végre lépne egyet, de megtorpan. Mert az a sötét inges valaki, aki ő kell legyen, most egy szenzációs kéziratra vár, ami egy csapásra megváltoztat mindent. Megint máskor taxiba vágódik, előreszól valamit a taxisnak, s már robognak is. De visszahőköl, mert érzi, várják valahol, fellépése van egy megnevezetlen helyen, a tömeg morajlik, ő pedig mindjárt ott terem, vakuk villannak a szemébe, szerényen elhárítja a közeledéseket, tétován integet.

Mégis visszatér mindig, de legalábbis megpróbálja.

Űl ilyenkor, néz kifelé az ablakon. Vagy ellenkezőleg, befelé. De nem magába, nem az üres bensőbe, hanem házakba, lakásokba les be. Téli délutánokon, esteiken, mikor már ég a lámpa. A függönyök félig behúzva, hatalmas csillár lóg le a plafonról, alatta roskadozó könyvespolc, szellemképes TV, szekrény oldalára kiakasztott zakó. Nem kukkol, az emberekkel egyáltalán nem foglalkozik. Csak a lakás érdeklí, a belseje, ahová soha nem fog eljutni. De nem is vágyik rá, mert ha csak egyszer belépne, az szobáival együtt eltűnne, szertefoszlna végképp. Számatalan lakás van, ahol nem volt és nem is lesz soha, s a lehetőségétől szinte megrészesgöl.

Tapasztalatmegvonás, talán ezen múlik minden.

Hisz az a másik, a történet szereplője, az lakik csak ott.

Vagy visszatér, de beszippantja az idő. Ilyenkor elkezd kitégíteni a jelent. Ott van benne, mégis kilép belőle, be a múltba, vagy a jövőbe. De mégsem helyezi át magát. Ezzel csak szegényes képzeletű fantaszta vagy korlátolt szellemű időutazók elégednek meg. Ő a jelenét veszi szemügyre, de kívülről, a múltból vagy a jövőből. Imbolyogni kezd a jelene, egy elmúlt idő jövőjévé vagy egy eljövendő múltjává változik át. Különösen az utóbbit szereti. Mert elfolyik ilyenkor a most, elillan a jelenbeli pillanat, és menet közben úgyszólván történetté rögzül. Igen, egy történetben találja magát, amit éppen mesél valaki, halvány, szakadozott emlékeit visszaidézetve. Ő ez a halvány emlék, s most önmagára emlékezik.

Időszakadék, így nevezte el egykor mindezt.

Mert már ifjú korától fogva érezte, valamiképp a múlt foglya. De nem a sajátjé, hanem egy jövőbeli valakié, aki, meglehet, éppen ő lesz. Nem mintha öregebb akart volna lenni, mint sietős, koravén, idétlen kamaszok, mint oly könnyen előreszaladó tapasztalatlan szüzek. Nem, ezzel egyáltalán nem törődött. Rájött ugyanis, hogy a múltból nem tud kilépni, úgy főképp nem, ha sietteti a jövőt. Mert a jövő nem a múltat követi, hanem egészen máshol van. Az ő múltjait további múltak

követik minduntalan, ez a történetbe zártság ára. Énekké vált, melyet ő maga énekel titokban.

Múlt lett így a jelenéből, s ez létezésének ifjonti melankóliát, nosztalgiát kölcsönzött. Mert a nosztalgia a fiatalság sajátja, nem az öregségé, főleg nem az érett koré. A fiatal van ugyanis legközelebb az elmúláshoz. Nem feltétlenül a halálhoz, bár ez is megeshet. Az ifjak később eltávolodnak ettől is, hogy ne vegyenek róla tudomást. Elfelejtik, elhessegetik, odébb rakják. Felnőttként az emberek félreteszik a halált, úgyszólván elmúlik, kitörlődik belőlük.

De most nem erről volt szó, hanem arról, hogy az elmúlás mikor múlik el. Egyfolytában, vágnák rá kapásból, jóllehet elhamarkodottan, a jól értesült metafizikusok, de velük nem foglalkozott, csak ha bőven volt ráérő ideje éppen. Mert mintha az ő elmúlása nem múlna el sosem. Hiába emlékezett a fiatalságára, az mintha nem akarna véget érni. Mert a fiatalság velejárója az elmúlás, az ő fiatalságáé mindenképpen, mikor még oly közel volt az idő betöréséhez, felfakadásához, hogy az megdöbbsentette. Kezdett elsuhanni önmaga mellől, emlékei lettek, noha az élet még előtte állt, ahogy mondták neki. S ez lenyűgözte, felkavarta, nem hagyta nyugodni. Még nem szokta meg, még nem illesztette be a világképébe, mivel még egyáltalán nem rendelkezett ilyesmivel. Tiszteletes ember volt, ugyebár, egy friss elmúló, egy igazi kezdő.

A trafikoszó mosolyog magában. Interurbán legenda, R-beszélgetés, csak éppen ez a balfácán önmagának telefonált! Hiába szaladsz, aranyom, jobb, ha feladod!

Igen, saját magát hívta fel egy másik, idegen városból, amivé a lakás tágult. A téli délutánok és esték lámpafényes otthona. Talán túl sokáig leskelődött, tovább, mint kellett volna. Egy idegen városban pedig mindig hétvége van, ünnepnap, az úton levők tudják ezt. Csak azt nem értik, mit tesz-vesz a sok helybéli ilyenkor. Tudják, de nem értik, talán ezért van minden utazón valami vasárnapi melankólia. Mint ahogy egy idegen lakásban is mindig történik valami. Izgalmas dolog, esemény, kaland, akármi. Csak nála áll egyfolytában az a kurva idő.

Mert az a másik, a történet szereplője, az lakik csak ott.

Vasúton utazott abba a városba, kénytelen-kelletlen menetiránynak háttal. De ahogy bámult kifelé, legalább nem kellett közelednie semmihez, csak távolodott mindentől egyre. Hisz ő mindenekelőtt nem valahová utazott, hanem el valahonnan. A szakadéktól, a kávéháztól, a postától. El a buszoktól és a taxiktól, ahonnan mindig vissza kellett

térnie. El akart utazni a visszatérés elől. Látta a távolodó állomást, egy vasúti ember integetett felé, jóllehet bizonyára nem neki, de azért mégis örült ennek. Mintha búcsúztatná valaki.

Mellette a vagonban emberek, egyfolytában méltatlankodtak, panaszkodtak, magyaráztak. Hogy megint késik, már harmadszor a héten, hát mit hisznek ezek. Ki fizeti meg a drága idejüket, egyébként is, milyen mocskos a végé. Nem tudott nem odafigyelni, de erre felkapta a fejét. Hogy akkor viheti majd magával az összes cuccát, ha rájön megint. Be se fog férni, nem is rakhatja le csak úgy a piszokba. Megkérhetné a szomszédjait, ám ezek valahogy furcsán méregetik őt. Igen, fél szemmel figyelik, ezt most már határozottan érezte a hátán, a vállán, meg elől is, a mellkasában, a szegycsontja hegyén. Szemmel tartják, és csak a megfelelő pillanatra várnak. Ki kéne választani valakit, akihez bizalommal fordulhatna. Hogy legalább addig, értse meg, mindjárt visszajön, ne nézze valaki olyannak, de most muszáj kimennie. Talán így védelmet kapna. Mert még az is lehet, hogy elfoglalják a helyét, és néznek csodálkozva, ha visszatér. Keres valakit? Hogyhogy eddig elmaradt, mi tartott ilyen sokáig? Időben kellett volna! Meg az út is oly rövid két falu között, minden kihallatszik, pláne, ha már bent állnak az állomáson. Ez meg ráadásul minden bokornál megáll. Aztán jön a kalauz, s azt hiszi, hogy bujkál, nincs jegye, vagy valami jogosulatlan kedvezmény esete forog fenn. És szégyenszemre ott fog állni egyik lábáról a másikra, magyarázkodik, de végül mindent beismer.

Nem, akkor inkább csak néz ki az ablakon, amíg lehet.

És valóban, nézett kifelé, szeme előtt képek suhantak el, vegytisztán látott mindent. Látóterében éles körvonalakkal rajzolódott ki a vonatfülke, a frissen tisztára mosott ablakok. Azon túl sínek, villanyoszlopok, sorompók. Látta mögöttük a bakterházakat fehérre meszelt kerítésükkel, a súlyos szatyrokat cipelő asszonyokat, akik a kerítés mellett befordultak a töltésre. Távolabb emberek, biciklisták, autók, mindegyik tartott valahova, vagy várt valamire.

De éppen mert olyan átlátszó volt minden, kezdett gyanússá válni a dolog. Hogy hiába néz, hiába figyel, hiába lát mindent, valami nem stimmel. Mintha hiányozna valami. Meresztgette a szemét, próbált koncentrálni, de még nem jött rá, hogy mi. Szemben egy anyuka ült, valamit mutogatott a gyerekének, az nem figyelt rá. Az ülést rugdos-ta, s egyre csak hajtogatta magában.

Értsd meg, anya, nincsen!

Mi nincsen, drágaságom, vetette közbe a fiatalasszony, de azért rendületlenül magyarázott tovább a házak felé intve.

És érezte akkor ott mellettük, hogy megint jön. Hogy utazik egy vasúton, el kell mennie valahova, ahol majd. Kétségbeesetten újrazdte. El kell mennie valahova, ahol majd. De ahol majd mi? Nem tudta folytatni. Állt a kép, megállt a történet, úgyszólván megállt minden. S amikor rémülten kipillantott az ablakon, megdöbbsent, mert már észrevette, most már tisztán látta, amit eddig csak halványan sejtett.

Hogy nincs táj. Igen, egyáltalán nincsen táj.

Csak sínek vannak, villanyoszlopok és sorompók. Meg bakterházak fehérre meszelt kerítéssel, súlyos szatyrokat cipelő asszonyok, akik befordulnak a kerítés mellett a töltésre. Emberek, biciklisták, autók. Képek vannak, de nem állnak össze semmivé, csak lebegnek előtte kimerevedve. Nem tudnak illeszkedni, összetapadni, mert nincs mivé egyberendeződniük. Elveszett, kifogyott a ragasztó, a fugaanyag, isten tudja, mi. Ami kitölné a hézagokat az illesztéseknél, a hajszálrepedéseknél, s ami egyszersmind összetapasztaná őket.

Rettenetesen közel van minden. És ő utazik egy kitalálhatatlan történetbe, melyből nincs visszatérés.

Nem volt más választása, a távolságba kellett menekülnie e közelség elől.

Öregember, a földekről tér most haza éppen, egykedvűen nyugtázza, hogy a délutáni gyors ma néhány percet késik. Fel se néz, csak tolja maga előtt kerékpárját a hepehupás úton, mely a vonatsínek és a búzatáblák között kanyarog. Vállán átvetve súlyos bőrtáskája, már itt-ott kifényesedett, minden lépésnél az oldalához verődik. A kormányra akasztva nejlonzacsó, ide-oda himbálódzik, ahogy a bicikli zötykölődik a kőkeményre száradt kátyúk között. Aztán mégis feltekint egy pillanatra, megszedül, megtántorodik, mégis sikerül visszafognia az esést. Elkapja az ütött-kopott drótszamarat, de nem áll le közben, úgyszólván a mozgásba kapaszkodik bele, az útba, mely hazafele viszi.

Tovább kell menekülnie.

Szofőr egy autó volánja mögött, a sorompón túl. Türelmetlenül vár, hogy áthaladjon a vonat. Ásít nagyokat, elmorzsol egy könnycseppet a szeme sarkában. Csak nehogy elaludjon megint. Messze maga mögött hagyta már azt az útszakaszt, de volt néhány másodperc, talán csak egyetlen pillanat, amire nem emlékszik. Ami kiesett, míg százszal száguldott a sztrádán. Le kellett kanyarodnia a mellékútra, ahol most hosszú kocsisor kígyózik a vasúti átjárónál. Itt vesztegelnek már percek

óta, motorosok cikáznak az autók között, lábuk a földet súrolja, igyekeznek előre furakodni. Kávéra van szüksége, túlságosan is jól ismeri a falusi presszót, ahová be fog térni, ahogy ilyenkor szokott.

Még tovább kell menekülnie.

Szomszédból előszaladó kislány, integet, mint mindig, a masinisztának, cseng a füle az éles vonatfüttytől. S ahogy gyorsan elfordítja a fejét, szinte megáll a fülke, mit megcéloz a tekintetével. Évekig gyakorolta a műveletet, végül tökélyre fejlesztette. Pontosan olyan sebességgel kell forgatni, hogy ha jóformán csak egy pillanatra is, de egyhelyben álljon a vonat. És akkor belép ebbe a pillanatba, kitágítja, széthúzza. Majd ott bent szemügyre vesz valakit, aki épp kifelé bámészkodik az ablakon, vagy oldalra dőlve bóbiskol, s a rázkódásoktól a feje meg-megdöccsen. Látja az ismeretlen fiatalembert, kétségbeesett tekintettel bámul valahova a messzeségbe, arca rálapul az üvegre. Kilehelt pára mögött elmosódott kép. Mögötte anyuka, gyerekekkel, olyan vele egykorú lehet, rugdossa az ülést, hajtogat valamit. Csak egy pillanat az egész, s már jön a szomszéd bácsi a mezőről, dörmög valamit az orra alá, anyja kiabál, azonnal vissza, már megint, pedig hányszor mondtam.

De még tovább kell menekülnie.

Apró bogár, vasúti talpfák között él, durva közüzalékok között. Ritkán merészkedik a sínekre. Megérzi olyankor lábacskaival a több kilométernyi távolságból feléje közeledő mozdonyt, miként indiánok hallják a lódobogást, ha fülüket a földre nyomják. Néha évekre kivonnak a forgalomból egy felesleges sínszakaszt. A gaz benövi, szép fényes felülete besötétedik, itt-ott rozsdafoltok jelennek meg a tetején, használaton kívüli szerelvény vesztegel rajta, míg pihenőideje letelik, aztán elvontatják vagy újra munkába állítják. A növények közt eltűnő sínpart is elhordják idővel, beolvasztják, újraöntik a hatalmas kemencékben. Vagy gondosan rendbe hozzák, hogy ismét távolságokat hidaljanak át vele, összekössék azt, amit nem lehet. Ezzel is így történt, amelyiknél mostanság lakik, barnás kövek, kavicsok között, eső, hűg és olaj áztatata birodalomban, mely fölött időről időre átzúg az a borzasztó valami.

De hiába a távolság, hiába az idegen terek, nem menekülhet. Mert valóban nincs táj, csak képek vannak, mozaikszerű szilánkok, melyekbe görcsösen kapaszkodik. El kéne utaznia innen. El kéne utazni az utazásból, a visszatérést hazudó történetből, a világ fantáziájából.

Miért is engedett annak a telefonnak? Talán egy soha véget nem érő hétvégére vágott, ünnepre, isten sabbatjára, mikor egy pillanatra újra megáll minden? Mikor semmi sem történik, csak a figyelő tekintet

pásztázza végig a teremtést? Nem tudta a választ, csak azt, hogy reggel, de talán még délelőtt is, egy ideje mindig jobban van egy kicsit, ráér, bármit elkezdhet, mert még nem késő. De délután már egyre pocskékab-
bul érzi magát, s mikor estébe fordul a nap, rájön, hogy menthetetlen
az egész. Talán ha nyugatnak utazna egyfolytában, menekülven a nap-
nyugta elől, talán akkor sikerülne, így semmiképp.

A trafikosnő lassan visszabiceg a boltba, dűnnyög magában. Bezzeg
a képeslapot itt hagyta, hát megírni ki fogja, talán én?! No mindegy,
szaladj csak, aranyom, végül is megfizetél már mindenért, most az
egyszer elengedlek.

Nem bírja tovább visszatartani a nevetését, az valósággal kitör belőle.

Azért egyet ne felejts el, te ördögfióka! Az a másik, a történet sze-
replője, az lakik csak ott, érted?

De ő már nem tud megállni.

Friss elmuló lett végül, úgyszólván gyermek. Saját jövőjét látja ma-
ga előtt, annak múltjában találja magát. Törékeny képzelete ide-oda
csapong, alig bírja egybetartani. Vonaton utazik, makacsul, dühösen
rugdossa az előtte lévő ülést. Nem akarja, hogy mindez így legyen, elő-
re utálja a fiatalembert, aki majd lesz belőle. Legszívesebben lelökné
a vonatról, essen ki onnan, zuhanjon bele a képbe, váljon eggyé vele.
Gyerek akar maradni, mondhatni, egy kezdő, ha egyáltalán van ennek
még itt értelme. Mert gyereknek lenni inkább befejezés, lezárás, egy
folyamat vége, mely után már nem folyik semmi, abbamarad a képek
csodálatos rajzása, az együgyű kinyilatkoztatások kavalkádja. Vad játé-
kai, erőszakossága, sőt, brutalitása annak szól, aki ezt tette vele. Min-
den gyermek egy jóízű káromkodás, faggatása az üres egeknek, lázadás
a teremtés könyörtelensége ellen. Az önmagát megunt öröklét ször-
nyű fintora.

Igen, gyerek akar maradni, akiben nincsen semmi, csak a végtelen
benső táj, ahol nem múlik az a kurva idő. Miközben anyja egyfolytában
magyaráz, mutogat neki valamit, ő csak hajtogatja magában.

Hogy semmi más nincs, csak a táj. Értsd meg, anya, nincsen.

Bárka, 2014/5.

Fellinger Károly

JÁNOS

A karácsonyi ünnepek után még
egyszer sem szedte le az oly törékeny
díszeket a házuk előtti fenyő-
fáról, ha az az ötlete támad, hogy
áramot vezessen az izzókba, vagy-
is hogy a több méteres vezetékbe,
hát megteszi, minden lelkiismeret-
furdalás nélkül és minden alantas
meg hátsó szándékot kizárva, persze
nézzék csak paprikajancsinak, akár
július közepén, rozsaratáskor,
ha kipislan egy égő, ma még minden
további nélkül helyettesíthető
bármelyik láthatatlan égéssel.

Korunk, 2014/10.